



e-ISSN: 2630-631X

Article Type

Research Article

Subject Area

Education Management

Vol: 8 Issue: 64

Year: 2022 OCTOBER

Pp: 1864-1875

Arrival

03 August 2022

Published

25 October 2022

Article ID 64853

Doi Number<http://dx.doi.org/10.2922/8/smryj.64853>**How to Cite This Article**

Özsoy, G.Ö.; Er, A.E.; Beşirli Er, Y. & Özsoy, S. (2022). "İlkokul Öğretmenlerinin İkili Eğitime İlişkin Görüşleri", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(64): 1864-1875



Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

İlkokul Öğretmenlerinin İkili Eğitime İlişkin Görüşleri

Primary School Teachers Opinions On Dual Education

Gökhan Ömür ÖZSOY¹ Abdullah Enes ER² Yeşim BEŞİRLİ ER³ Semra ÖZSOY⁴ ¹⁻²⁻³⁻⁴ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Samsun, Türkiye**ÖZET**

Bu araştırmanın amacı, ilkököl öğretmenlerinin ikili eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Nitel bir çalışma olan araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılı, Samsun ili, Atakum, Canik ve İlkadım İlçelerinde İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı ikili eğitim yapan ilkökullarda görevli 30 ilkököl öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz ile çözümlenmiştir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu ikili eğitimin öğrenciler açısından dezavantajlı olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler ikili eğitim yapılan okullarda çok sayıda problem olduğunu ifade etmişlerdir. İkili eğitim yapan okullarda teneffüslerin kısa oluşu, öğretmenler ve öğrenciler için yeterli dinlenme zamanının olmaması, aynı derslik ve sınıf malzemelerini hem sabah hem de öğleden sonra eğitim yapan iki farklı grubun kullanmasındaki problemler, ikili eğitim yapılan okullarda okulun sabah çok erken başlaması ya da akşam çok geç bitmesinin olumsuzluğu öğretmenler tarafından dezavantajlar olarak dile getirilmiştir. Az sayıdaki öğretmen ikili eğitimin öğrenciler açısından avantajlarına değinmiştir. Bazı öğretmenlere göre, öğrenciler okul dışında kalan zamanlarını verimli kullandığında ve tüm gün okulda olmak yerine kalan zamanlarını istediği aktivitelere yönelerek geçirdiğinde ikili eğitim avantajlı olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenler ikili eğitimi, eğitimin kalitesi açısından çok fazla benimsemese de günün geri kalan bölümünde kişisel ve mesleki işlerini yapabilmeleri açısından ikili eğitimin avantajlı olduğunu düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Öğretmen, İkili Eğitim.**ABSTRACT**

The aim of this research is to reveal the views of primary school teachers about dual education. The study group of the research, which is a qualitative study, consists of 30 primary school teachers working in primary schools affiliated to the District National Education Directorates in the province of Samsun, Atakum, Canik and İlkadım in the 2017-2018 academic year. The study group of the research was determined by purposive sampling method. A semi-structured interview form was used as a data collection tool in the research. The data obtained from the interview were analyzed with descriptive analysis, one of the qualitative data analysis methods.

When the results of the research are examined, the majority of the teachers stated that dual education is disadvantageous for students. Teachers stated that there are many problems in schools with dual education. Short breaks in schools with dual education, lack of sufficient rest time for teachers and students, problems in using the same classroom and classroom materials by two different groups teaching both in the morning and in the afternoon, school starts too early in the morning or too late in the evening in schools with dual education. The negativity of the ending was mentioned as disadvantages by the teachers. Few teachers mentioned the advantages of dual education for students. According to some teachers, dual education can be advantageous when students use their time out of school productively and spend the rest of their time focusing on activities they want instead of being at school all day. Although the teachers participating in the research do not adopt dual education in terms of the quality of education, they think that dual education is advantageous in terms of being able to do their personal and professional work for the rest of the day.

Keywords: Primary School, Teacher, Dual Education

GİRİŞ

Her milletin kendine özgü bir eğitim anlayışı vardır. Bu anlayış toplumun iç dinamiklerine, politik durumuna, sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerine göre şekillenir (Duman, 1991). Ayrıca bu anlayışın şekillenmesinde milletlerin tarihsel kökenleri, buldukları coğrafyanın jeopolitik özellikleri, devletin ekonomik kalkınma hedef ve öncelikleri de eğitim anlayışı üzerinde etkili olmaktadır. Her toplumun kendi özelinde farklı coğrafyalarda ürettiği bu özellikler eğitime bakışı da toplumdaki farklılıkları yansıtmıştır (Aslan, 2001). Eğitimin günümüzde en önemli somut merkezi okullardır. Okul, milletin eğitim anlayışlarının uygulamaya yansıtıldığı, toplumların gelecek hedefleri doğrultusunda çok sayıda değişkeni içinde barındıran ve her milletin idealleri doğrultusunda sürekli geliştirmeye çalıştığı kurumlardır. Taymaz'a (2003) göre, eğitim sisteminin üretim noktası olan okulların başarısızlığı demek aile, ülke ve küresel anlamda insanlık için geri dönüşü mümkün olmayan kayıplar demektir. Bu sebeple okulun hedeflerine ulaşabilmesi sistemin mümkün olan en iyi şekilde planlanması ve planların uygulanmasına bağlıdır.

Türk Milli Eğitim Sisteminin yapısına bakıldığında eğitim, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere ikiye ayrılabilir. Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretime kapsar. Örgün eğitim belirli yaş grubunda ve seviye itibarıyla aynı durumdaki bireylere, belirli amaçlar doğrultusunda hazırlanmış olan programlar çerçevesinde, okullarda verilen sistematik eğitimidir. Yaygın eğitim ise örgün eğitimin yanında ya da dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümüdür. Türkiye'de örgün eğitim kurumlarında genel olarak normal eğitim olarak adlandırılan tam gün eğitim yapılmaktayken, bazı okullarda, ikili eğitim olarak adlandırılan ve aynı okulda ayrı öğrenci gruplarıyla sabah ve öğleden sonra yapılan eğitim ve öğretim

uygulamaları bulunmaktadır (MEB, 2021). Bu durum fiziki olanakların yetersizliği, bölgenin nüfus yoğunluğu, nüfusu karşılayacak sayıda okul binasının olmaması, okulların çeşitli sebeplerden dolayı geçici olarak boşaltılması ve başka bir okul bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmesi, yoğun göç alan bölgelerdeki eğitim planlamasındaki sorunlardan kaynaklı olarak ikili eğitim uygulaması tercih edilebilmektedir. Bu sebeplerden ötürü bir seferde yapılması gereken eğitim öğretim faaliyeti sabahçı grup ve öğlenci grup olarak adlandırılan iki ayrı faaliyet olarak planlanmaktadır.

Türkiye'nin yedi farklı coğrafi bölgesinde yer alan şehirlerin iç dinamiklerinden kaynaklı olarak eğitim olanakları birbirinden farklılık göstermektedir (Koçberber ve Kazancı, 2010). Bu farklılıklardan kaynaklı olarak bazı illerde ikili eğitim uygulamalarının daha çok olduğu gözlenmektedir. İkili eğitim uygulamaları ülke genelinde tercih edilen bir durum olmamakla birlikte zorunlu durumlardan kaynaklı olarak uygulanan eğitim öğretim faaliyetidir. İkili eğitim yapan okulların ülke geneline göre dağılımına bakıldığında, köy okullarına oranla kentlerde daha yoğun olarak uygulandığı görülmektedir (Erdoğan, 2002). Bu durumun en önemli nedeni örgün eğitim çağındaki nüfusun kentlerde yoğunlaşmasıdır. Çağ nüfusuna yetecek okul sayısının yetersiz olduğu bölgelerdeki okullar, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak adına ikili eğitim uygulamasına başvurmaktadır. Çocuklar ikili eğitimde günün yarısını okulda diğer yarısını ise okul dışında eğitimden uzak ortamlarda geçirmektedirler. Sınıf sayısının bu şekilde dahi yetersiz olduğu durumlarda derslik dışı alanlar, laboratuvar, atölye, kütüphane gibi bölümler sınıf düzenine çevrilerek yeni sınıflar oluşturulmaktadır (Özdemir, 1995). Bu oluşumlar eğitim faaliyetlerinin amacına ulaşmasındaki verimi düşürmektedir. Camuzcu (2007) normal eğitim ve ikili eğitime ilişkin yapmış olduğu çalışmada, 4. ve 5. sınıf düzeylerinde normal eğitim yapan eğitim kurumlarındaki öğrencilerin akademik başarılarının aynı sınıf düzeyinde ikili eğitim yapan akranlarına kıyasla daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Aktay, Işık ve Gençsoy (2019) ikili eğitim uygulamasının öğrencilerde sabah çok erken saatlerde okula gidilmesi ya da akşam geç saatlerde eve dönülmesi, kış aylarında iklim koşullarından kaynaklı olarak öğrencilerin zorluk yaşaması, sabahçı öğrencilerin uyku problemi yaşaması gibi sorunların olduğunu ancak öğrencilerin okul dışında daha çok zaman harcayabileceği öngörüldüğünden bu durumun olumlu olarak düşünüleceğini belirtmişlerdir. Türkiye de ikili eğitimin en yoğun olduğu kademenin ilköğretim kademesi olduğu görülmektedir. 2017 – 2018 yılı Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, Türkiye genelinde ilköğretim kademesinde ikili eğitim uygulanan okul oranı %43,04 iken aynı dönemde lise kademesinde ikili eğitim yapılan okullar ülke genelinde %7,36'dır (MEB, 2017). Bu da Türkiye'de eğitim sistemi içerisinde ikili eğitimin ilköğretim kademesi için olumlu ve olumsuz yanları içinde barındıran önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

TÜRKİYE'DE İLKÖĞRETİM SİSTEMİ

Dünya genelinde hemen her ülke ilköğretime büyük önem vermektedir. Türkiye'de de ilköğretim kademesi son derece önemsenmektedir. Türkiye'de her vatandaşın ilköğretim kademesinde eğitim alması devlet eliyle şart koşulmuş ve ilköğretimin zorunlu tutulduğu ve devlet okullarında parasız olduğu kanunla da yasalaştırmıştır. Mecburi ilköğretim çağı olarak ifade edilen bu dönem 6 – 14 yaş aralığındaki kız ve erkek çocukları kapsamaktadır. (MEB, 1961). Dünya ülkelerinin çoğunluğu çocuklarının ilköğretim eğitimi almalarını toplumsal ve ekonomik açıdan gelişmenin temel şartı olarak görmektedirler (Başaran, 1984). Bu sebeple ülkeler ilköğretime son derece önem vermektedirler. İlköğretim örgün eğitimin başlangıcı olduğu için zorunlu eğitim tartışmalarının her zaman merkezinde yer almıştır. Tarihsel sürece bakıldığında, ilköğretimin Türk tarihinde devlet eliyle resmi olarak zorunlu tutulduğu ilk düzenleme II. Mahmut tarafından çıkarılan fermanla yapılmıştır. Fermanla ilköğretim zorunlu tutulmasına rağmen uygulamada aksaklıklar meydana gelmiştir (Akyüz, 2006). 1847 yılında yayınlanan talimatla, Sıbyan Mekteplerinin 4 yıl ve Rüşdiye Mekteplerinin de 2 yıl olacak şekilde toplamda 6 yıllık zorunlu eğitim uygulamaya sokulmuştur (Koçer, 1992). 1869 yılında yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü) ile ilköğretim yurt genelinde zorunlu tutulmuştur. Her köy ve mahallede açılması planlanan okullarda 6-10 yaş aralığındaki kız çocukları ile 7-11 yaş aralığındaki erkek çocuklarına zorunlu eğitim şartı getirilmiştir (Tekeli ve İlkin, 1999; Bilim, 2002). 1913 yılına kadar devam eden bu sürecin ardından Tedrisat'ı İptidaiye Kanun-u Muvakkat (Geçici İlköğretim Yasası) çıkarılarak ilkokul ve ortaokullar birleştirilmiştir. Bu kanunla ilköğretimin zorunlu ve parasız olduğu ifade edilerek, 2+2+2 şeklinde üç devreye yayılan ilkokul ve ortaokul sistemi kurulmuştur. Buna göre birinci bölüme Devre-i Ulâ, ikinci iki yıllık bölüme Devre-i Mutavassıta veya Vasatiye, üçüncü iki yıllık bölüme ise Devre-i Âliye denilmiştir (Ergün, 1996).

Cumhuriyet dönemi ile birlikte 1924 yılında II. Heyeti İlmiye kararları kapsamında zorunlu eğitim 5 yıl indirilmiştir (Akyüz, 2006). Köy ve benzeri kırsal bölgelerde zorunlu eğitim öğretmen yetersizliği, sosyal ve ekonomik koşullar sebebiyle 3 yıl olarak uygulanabilmiştir (Güven, 2010). 1939 yılında toplanan I. Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararlar sonucunda köy ve benzeri kırsal yerlerde de zorunlu eğitim 5 yıl olarak

uygulanması yönünde karar alınmıştır (Gülcan, Türkeli, Parabakan, Şölen ve Albayrak, 2003). 1946 yılında III. Milli Eğitim Şurası ile ilköğretimin durumu gündeme gelmiş beş yıllık ilkokul ve üç yıllık ortaokul eğitiminin birleştirilerek 8 yıllık zorunlu eğitim fikri tartışılmış ama öneri olarak kalmıştır (Doğan, Demir ve Pınar, 2014). 1961 yılında çıkarılan 222 Sayılı Kanun ile ilkokul ve ortaokul arasındaki ayırım kaldırılarak “ilköğretim okulu” kavramı kullanılmaya başlanmıştır (MEB, 1961). 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türkiye’de ilköğretim çağındaki 6-14 yaşları arası kız ve erkek çocuklar için eğitim, 8 yıllık ve zorunlu hale gelmiştir. Temel eğitimin ilköğretim kurumları bünyesinde verileceğinin belirtildiği kanunda, ilköğretim kurumlarının 5 yıllık ilkokul ve 3 yıllık ortaokuldan oluşacağı birlikte veya bağımsız kurulabileceği belirtilmiştir (MEB, 1973). 1997 yılına kadar tüm girişimlere rağmen kesintisiz bir ilköğretim sistemi kurulamamış, her ne kadar kanunda ilköğretimin 8 yıllık ve zorunlu olduğu ifade edilse de uygulamada arzu edilen eğitim düzeyine ulaşamamıştır. İl ve bölge bazında bazı girişimlerde bulunulmasına rağmen uygulamalar ülke geneline yayılamamıştır (Güven, 2012). 1997 yılında yayınlanan 4306 sayılı kanun ile ilköğretim kurumlarının 8 yıllık eğitim veren okullardan oluştuğu, kesintisiz eğitim veren kurumlar olduğu ve eğitimi bitirenlere ilköğretim diploması verileceği hükmü ile çerçeve şekillenmiştir. Böylece ilkokul ve ortaokullar birleştirilerek 8 yıllık zorunlu ilköğretim okullarına dönüştürülmüştür (Resmi Gazete, 1997).

1997 yılından itibaren ilkokul ve ortaokulların ilköğretim okulu çatısı altında toplanması ve 8 yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle birlikte yeni sorunlar meydana çıkmıştır. Diploma almak 8 yıllık zorunlu eğitimin ardından gerçekleşeceği için ilkokuldan sonra okuldan ayrılmalar azalmış ortaokula devam eden öğrenci sayısı artmıştır. Kente yönelik göçler, kentteki zorunlu eğitime devam edecek nüfusun artması, ilkokul ve ortaokulun aynı çatı altında olması, 8 yıllık zorunlu eğitim, toplumun gelecek kaygısı sebebiyle eğitime yönelmesi gibi etkenler zorunlu eğitime yönelen öğrenci sayısını artırmıştır. Bunun sonucunda öğretmen sayısının yetersizliği, derslik ve okul eksikliği, fiziki imkanlardaki sıkıntılar artmaya başlamıştır. Böylece ikili eğitim uygulamaları yoğunlaşmaya başlamıştır. MEB (2017) verilerine göre, 2002 – 2003 yılında ikili eğitim yapan ilköğretim okulu oranı %57,13’tür. Bu oranın büyük bölümü kent merkezlerine aittir. Bu sebeple Devlet Planlama Teşkilatı’nın 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda eğitim başlığı altında kaliteyi ve verimi arttırmak için tedbirlerle birlikte ikili eğitime son verilmesi yönünde planlamalar mevcuttur (DPT, 2001). 30 Mart 2012 yılında tarihinde 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda yapılan bir değişiklik ile eğitim sisteminde 4+4+4 diye bilinen uygulamaya geçilerek 12 yıllık zorunlu eğitime geçilmiştir. Bu değişiklik neticesinde ilköğretim dört yıl süreli zorunlu ilkokul ve dört yıl süreli zorunlu ortaokuldan oluşan Milli Eğitim ve Öğretim Kurumu şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 1961). Bu değişiklik sonucunda ilkokul ve ortaokulların programındaki farklılıklar sebebiyle iki kademe için ayrı binaların kullanılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

İLKÖĞRETİM KADEMESİNDE İKİLİ EĞİTİM UYGULAMASI

Eğitim kaynaklı kalkınmanın temeli ilköğretim kademesinin etkililiği ve verimliliğidir (Ünal, 2001). İlköğretim kademesinin okul sayısı, derslik sayısı, öğrenci yoğunluğu, öğretmen ihtiyacı, okulun fiziki yeterlilikleri, okulun bulunduğu bölgenin sosyoekonomik yapısı, okulun bulunduğu coğrafyanın iklim koşulları, ulaşım şartları, bölgedeki sosyokültürel yapılar eğitim sürecini etkilemektedir. Bu değişkenler okullardaki öğretim şeklini de etkilemektedir. Bu değişkenlerin durumuna göre, Türkiye’de okulların konumuna göre normal eğitim ya da ikili eğitim uygulanmaktadır (Kocaoluk, 1991).

Okullarda uygulanan normal eğitim ve ikili eğitim uygulamaları incelendiğinde, normal eğitimin ikili eğitime göre daha etkili bir eğitim olduğu anlaşılmaktadır (Gullo, 2000; Herry, Maltais ve Thompson, 2007; Karweit, 1992; Lee, Burkam, Ready, Honigman & Meisels, 2006). Ancak Türkiye’de ikili eğitimin istenen, tercih edilen bir uygulama değil zorunluluk dolayısıyla başvuru bir öğretim şekli olduğu bilinmektedir. Bu sebeplerden başlıcaları köyden ya da kırsaldan kent merkezlerine yönelik yoğun göç dalgasıdır. Göç dalgası sonucunda okul mevcutlarının artması, derslik sayılarının yetersizliği, okulun fiziki imkanlarının ihtiyaçlara cevap vermemesi gibi planlamanın dışında karşılaştığı bu durumlar sebebiyle ikili eğitim yapılması zorunluluğu doğmuştur (Erdoğan, 2002). Adres kayıt bölgesi dışından yapılan öğrenci kayıtlarının da okulların kapasitesinin çok üzerinde bir okul nüfusu oluşturduğu ve bu durumun da okullarda ikili eğitime yol açtığı görüşündedir. Adres kayıt bölgesi dışından yapılan yoğun kayıtlarda özellikle görevi ve yetkisi bakımından etkin konumda bulunan insanların okullar üzerindeki talepleri bu duruma yol açmaktadır. Benzer taleplerin sıklığı sonucunda artan sınıf öğrenci sayıları ikili eğitimin yolunu açmıştır (Yücel, Boyacı, Demirhan ve Karataş, 2013). 4+4+4 eğitim düzenlemesinin ardından ilkokul ve ortaokulların ayrı binalarda eğitim görmesi gerekliliği ve yetersiz okul sayıları sebebiyle mümkün olmamasının bir sonucu olarak sonucunda yine bu okullar ilkokullar bir grup, ortaokullar bir grup oluşturacak şekilde ikili eğitim yapmak zorunda kalmışlardır (Akbaşlı ve Üredi, 2014).

Milli Eğitim Bakanlığı ikili eğitimin, eğitim sistemine yansımalarının farkındadır. 2019–2023 Stratejik Planı’nda MEB konunun önemine değinerek ikili eğitime son vermek adına sürdürülen çalışmalar ve

hedefleri ifade etmektedir (MEB, 2019). İkili eğitim yapan kurumlarda çalışan öğretmenler, tam gün eğitim veren okullardaki meslektaşlarına göre daha farklı durumlarla karşılaşmaktadırlar. Bu bakımdan ikili öğretim okullarda görevli öğretmenlerin ikili eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin değerlendirmeleri önem arz etmektedir. Bu çalışmada ilkokullarda çalışan öğretmenlerin görüşlerine başvurularak aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- ✓ İkili eğitimin öğrenci açısından avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- ✓ İkili eğitimin öğretmen açısından avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- ✓ İkili eğitimde dersliklerin sabah bir grup, öğleden sonra diğer grup tarafından müşterek kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?
- ✓ İkili eğitimin öğretmenin ve öğrencilerin sosyal ilişkileri üzerindeki etkisine yönelik görüşleriniz nelerdir?
- ✓ İkili eğitimin öğrencilerin akademik başarılarına etkisine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

İlkokul öğretmenlerinin ikili eğitime ilişkin görüşlerinin neler olduğunun derinlemesine ortaya konulmasını amaçlayan çalışma olgubilim deseninde tasarlanmış, veriler nitel araştırma yöntemiyle elde edilmiştir. Olgubilim, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Samsun İli merkez ilçeleri olan Atakum, Canik ve İlkadım İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı ikili eğitimin uygulandığı ilkokullarda görev yapan 30 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenler amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Burada amaç göreceli olarak küçük bir örneklem grubu oluşturmak ve oluşturulan bu örnekte araştırılan probleme taraf olabilecek bireylere ait maksimum çeşitliliği yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çalışma grubunda Atakum ilçesinden 10, Canik ilçesinden 10 ve İlkadım ilçesinden 10 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin cinsiyet durumuna göre 17'si kadın, 13'ü erkektir. Medeni duruma göre öğretmenlerin 21'i evli, 9'u bekar. Hizmet süresi bilgileri bakımından 1-5 yıl aralığında 4; 6-10 yıl aralığında 6; 11-15 yıl aralığında 7; 16-20 yıl aralığında 7; 21 ve üzeri hizmet yılında 6 öğretmen bulunmaktadır. Eğitim durumuna göre öğretmenlerin 22'si lisans mezunu, 8'i lisansüstü eğitim mezunlardır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan ve nitel veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme tekniğine göre, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak toplanmıştır. Soruların oluşturulması aşamasında ilgili literatür taranarak bilgi toplanmıştır. Toplanan bilgiler ışığında çok sayıda sorudan oluşan soru havuzu oluşturulmuştur. Ardından uzman görüşüne başvurularak konunun özellikle araştırılmak istenen boyutları çerçevesinde oluşturulan havuzdan araştırmanın amacına en uygun olanlar belirlenerek sorular hazırlanmıştır. Soruların içeriği ve sayısı belirlenmiştir. Hazırlanan soruların amaca hizmet etme derecesinin belirlenmesi amacıyla iki deneme görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmelerde hazırlanan sorular görüşme sırasında katılımcılara yöneltilmiş anlaşılmayan yönler tekrar uzman görüşüne başvurularak gözden geçirilmiştir. Yapılan düzeltmelerin ardından görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, ilkokul öğretmenlerinin ikili (sabahçı-öğlenci) eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ikili eğitimin uygulandığı okullarda görev yapan öğretmenlerden görüşme yoluyla toplanmıştır. 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu Samsun ilinde ikili eğitim yapan ilkokullarda görev yapan Atakum ilçesinde 10, Canik ilçesinde 10 ve İlkadım ilçesinde 10 olmak üzere toplamda 30 öğretmene uygulanmıştır. Görüşmeler öğretmenin dersinin olmadığı saatlerde ve okul rehberlik servisi odalarında yapılmıştır. Her öğretmene yarım saat zaman dilimi ayrılan görüşmeler yaklaşık olarak bir ay sürmüştür. Görüşmeler katılımcı öğretmenlerin izniyle ses kaydına alınmıştır. Görüşmelerin ardından ses kayıt cihazı yardımıyla toplanan veriler yazılı metne dönüştürülmüş ve bu metinler katılımcılara tek tek sunularak, kendi görüşleri olduğuna dair onay alınmıştır. Onayın ardından ses kayıtları imha edilmiştir.

Verilerin Analizi

İlkokul öğretmenlerinin ikili eğitime ilişkin görüşlerinin analizinde, nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli tekniklerle toplanan verilerin, önceden belirlenen temalara

göre özetlenerek yorumlanmasına dayanan nitel bir veri analiz çeşididir. Betimsel analizde amaç, bulguları düzenleyip ve yorumlayıp okuyucuya sunmaktır. Betimsel analiz yapılan araştırmalarda doğrudan alıntılara sık sık yer verilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmaya katılan 30 öğretmenin cevapları öncelikle G1, G2,..şeklinde kodlanmıştır. Araştırmada, yarı yapılandırılmış sorulara verilen cevaplar, cevapların içeriğine göre önce anlamlı gruplar haline getirilmiştir. Daha sonra sorulardan elde edilen veriler, temalara göre ayrı ayrı tablolaştırılmıştır. Tabloda benzer cevaplar ve bu cevapları veren kişi sayıları verilmiştir. Birer kişi tarafından verilen farklı cevaplara tabloda yer verilmemiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplardan bazıları doğrudan tabloların altına yazılarak yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde ilkokul öğretmenlerinin ikili eğitime ilişkin görüşleri nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırmanın ilk sorusu “ikili eğitimin öğrenci açısından avantaj ve dezavantajları nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin yanıtları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. İkili Eğitimin Öğrenci Açısından Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	n
Avantajları	Okul dışında kalan yarım günün değişik aktiviteler ile değerlendirilebilmesi.	16
	Öğrenci sayısının tam güne göre daha az ve sınıfların ferah olması.	2
Dezavantajları	Sabahçı grubun erken kalkması, öğlenci grubunun da geç saatte okuldan çıkması.	24
	Teneffüslerin kısa olması ve dinlenme süresinin yetersizliği.	10
	Beslenme konusunda sıkıntıların yaşanması.	6
	Aynı sınıfın kullanılmasının zorlukları.	2

Tablo 1’e göre, araştırmada yer alan öğretmenlerin 16’sı arda kalan yarım günün değişik aktiviteler ile değerlendirilebilmesinin, 2 öğretmen de öğrenci sayısının tam güne göre daha az ve sınıfların ferah olması bakımından ikili eğitimin öğrenci açısından avantajlı olduğunu belirtmiştir. 24 öğretmen sabahçı grubun erken kalkması, öğlenci grubun da geç saatte çıkmasının dezavantaj olduğunu ifade etmiştir. 10 öğretmen teneffüslerin kısa olması ve dinlenme süresinin yetersizliğini dezavantajlı durum olarak ifade etmişlerdir. 6 öğretmen beslenme konusunda sıkıntıların yaşanmasını, 2 öğretmen de aynı sınıfın kullanılmasının zorlukları bakımından ikili eğitimin öğrenci açısından dezavantajlı olduğunu belirtmiştir. Buna ilişkin bazı öğretmen görüşleri:

“Öğrenci açısından avantajları eğer öğrenci sabahçı ise öğleden sonraları değişik aktiviteler ve etkinliklere rahat katılabilir. Dezavantajları ise sabahçı olan öğrencilerin erken kalkıp okula gelmesi, öğlenci olan öğrencilerin de geç saatlerde eve gelmesini söyleyebilirim (G2).”

“Öğrenci sabah çok erken kalkıyor. Teneffüsler çok kısa. Akşam eve geç gidiliyor. Aynı sınıf kullanıldığı için sabahçılar çıktıktan sonra sınıf yeterince temizlenemiyor (G3).”

“Öğrencilerin okulda kalma saatleri normal eğitimden daha az olduğu için bence iyi. Fakat teneffüslerin az veya kısaltılmış olması dezavantaj. Çocuklar ihtiyaçlarını yeterince gideremiyor ve dinlenemiyor. Ayrıca beslenme de büyük problem oluşturuyor (G5).”

“Sabahçıların sabah çok erken kalkmaları, öğlencilerin geç saate kalması, sabah iştahsızlık nedeniyle öğrencilerin yemeden gelmeleri, teneffüslerin kısa olması öğrenciler açısından dezavantaj olarak görüyorum. Avantaj olarak günün yarısının öğrencilere kalması, diğer etkinliklere katılma açısından avantaj gibi duruyor (G9).”

“İkili eğitimde sabahçı grup çok erken saatlerde başlıyor. Öğlenci grup akşam çok geç saate kalıyor. Teneffüs araları çok kısa olduğundan yeterli dinlenme sağlanamıyor. İhtiyaçları karşılamaya yeterli olmuyor. Avantaj olarak evde daha fazla vakit geçiriyorlar (G13).”

“Öğrenci açısından avantajı kalan zamanını sosyal aktivitelerle ayırır. Dezavantaj olarak kendi kendini yönetmede sıkıntı olabilir. Öğrencilerin derse giriş-çıkış saatleri sıkıntılıdır (G17).”

“Avantajlı yönleri; sosyal etkinlikler için zaman kazanırlar. Kendisine uygun olan bir okulda okuma şansını artar. Öğrenci sayısı tam güne göre daha az olacağı için daha etkili öğrenme ortamına kavuşur. Dezavantajlı yönleri ise; özellikle sabah grubu için saat çok erken olduğundan uyku ve kahvaltı problemleri yaşanmaktadır. (G23).”

“Avantaj olarak, sınıf mevcudunun azalmasına ve öğrencilerin daha rahat bir ortamda eğitim görmesini sağlar. Dezavantajlarının öğrenciler açısından daha çok olduğunu düşünüyorum. Özellikle kış aylarında soğuk ve karanlıkta yarı uykulu okula gelmeleri, dersleri kısa süreli aralarla peş peşe dinlenmeden, oyun oynamadan almaları, bazı okullarda kendine uygun olmayan sıraları kendinden büyükler ya da küçüklerle paylaşmak

zorunda olmaları örnek olarak verilebilir. Okulda bir etkinlik yapılacak olsa bu etkinliklere katılımı da sorunlar yaşayabilirler (G28).”

Araştırmanın ikinci sorusu “ikili eğitimin öğretmen açısından avantaj ve dezavantajları nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin yanıtları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. İkili Eğitimin Öğretmen Açısından Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	n
Avantajları	Günün yarısının öğretmene kalması büyük bir avantajdır.	19
Dezavantajları	Sabahçı gurubun erken kalkması, öğlenci gurubun da geç saatte okuldan çıkması.	16
	Teneffüslerin kısa olması ve dinlenme süresinin yetersizliği.	6
	Aynı sınıfın kullanılmasının zorlukları.	3
	Öğretmen ve öğrenci arasındaki sosyal ilişkiyi azaltması.	2

Tablo 2’ye göre araştırmada yer alan öğretmenlerin 19’u günün yarısının kendisine kalmasının büyük bir avantaj olduğunu belirtirken, diğer 11 katılımcı ikili eğitimin avantajlı olduğu yönünde görüş belirtmemiştir. İkili eğitimin dezavantajları anlamındaysa öğretmenlerin 16’sı sabah erken kalkılması, öğleden sonra da geç saatlerde çıkılmasını, öğretmenlerin 6’sı teneffüslerin kısa olması ve dinlenme süresinin yetersizliği, öğretmenlerin 3’ü aynı sınıfın kullanılmasının zorlukları ve 2’si öğretmen ve öğrenci arasındaki sosyal ilişkiyi azaltması sebebiyle ikili eğitimin öğretmen açısından dezavantajlı olduğunu belirtmiştir. Buna ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Sabahçı ise öğleden sonra değişik aktivitelere, etkinliklere katılabilir. Bunun aksine erken kalkmasına, öğlenci ise geç saatlerde eve gitmesine neden olur. Ayrıca sınıfı bir başkasıyla ortak kullanmak zorunda olduğu için ortak kullanım alanları ve panoların kullanılmasında sorunlar çıkabiliyor (G4).”

“Sınıf panolarına asılan etkinliklere zarar verilebiliyor. Öğlenci olunca, sabahçılar çıktığında sınıf yeterince temizlenmediği için öğretmen temizlikle ilgilenmek zorunda kalıyor (G7).”

“Öğretmen açısından avantajı yarım günün kendisine kalması sayesinde işlerini halledebilmesidir. Dezavantajı ise teneffüslerin kısa olması sebebiyle dinlenmeden bir sonraki derse girmesi (G10).”

“Öğretmen için de avantajı yoktur. Uykusunu tam alamayan eğitimci çocuğa tam anlamıyla bir şey veremez. Eğer öğlenciye akşam geç vakitte eve döneceği için aile içi sorunlar yaşayacaktır. Bu da ister istemez öğretmenin verimini olumsuz etkileyecektir. Öğretmen ne kadar mutlu ise okuldaki başarısı da o denli yüksektir (G11).”

“Avantajları öğretmenin banka işleri, hastane işleri gibi kendi özel işlerini halledebileceği vaktinin olması. Dezavantajları; teneffüs araları kısa olduğundan dinlenmeden sürekli derse girmek ve sınıfı başka bir öğretmenle paylaşmak (G20).”

“Öğretmen açısından özellikle sabahçı olmanın avantajlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü okul sonrası özel veya resmi işlerin yapılmasına olanak sağlar. Dezavantajları; aynı dersliği başka sınıflarla paylaşmak büyük sorun olur. Yaptığın etkinlikleri sergileyemezsin. Özellikle 1. sınıflarla üst sınıfların aynı sınıfı kullandığı okullarda bu büyük bir sorundur. (G22).”

“Avantajları; ders dışında geçirilecek zamanın artması, öğretmenlerin sosyal faaliyetlerini arttırabilecekleri fırsatı yakalaması. Dezavantajları; öğretmen-öğrenci ilişkisinin derslerle sınırlı kalması, öğretmen-öğrenci arasındaki sosyal ilişkinin azalması (G28).”

Araştırmanın üçüncü sorusu “ikili eğitimde sınıfların sabah bir grup, öğleden sonra diğer grup tarafından müşterek kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir? şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin yanıtları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İkili Eğitimde Dersliklerin Müşterek Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	n
Avantajları	Aynı sınıfı kullanmak, paylaşım ve sorumluluk bilinci geliştirir.	3
	Aynı düzeyde olan sınıfa, etkinlik açısından zenginlik katar.	3
Dezavantajları	Sınıfın temiz bırakılmasıyla ilgili sorunlar yaşanmaktadır.	11
	Panoların kullanımında sıkıntılar yaşanır.	7
	Simfeşyaları ve düzeniyle ilgilisornlar yaşanır.	6
	Aynı sınıfı paylaşmak sorun oluşturur.	3

Araştırmada yer alan öğretmenlerin 3’ü aynı sınıfı kullanmanın paylaşım ve sorumluluk bilincini geliştirmesi, 3’ü de aynı düzeyde olan sınıfa etkinlikler açısından zenginlik katması bakımından aynı sınıfı kullanmanın avantajlı olduğunu belirtirken, 24 öğretmen bu durumun avantajlı olmadığı görüşündedirler. İkili eğitimde ortak sabah ve öğleden sonra iki ayrı grubun ortak sınıf kullanımının dezavantajlarını ise öğretmenlerin 11’i

sınıfın temiz bırakılmasıyla ilgili sorunların yaşanması, 7'si panoların kullanımında sıkıntıların yaşanması, 6'sı sınıf düzeni, temizliği, sıra düzeni ile ilgili sorunların yaşanması, 3'ü de aynı sınıfı paylaşmanın sorun oluşturması bakımından dezavantajlı olduğunu belirtmiştir. Buna ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Öğrenciler diğer sınıfların panosuna zarar verebiliyor. Sınıfların temiz bırakılması ile ilgili sorunlar oluşabiliyor (G1).”

“Sınıfı paylaşan öğretmenler genelde birbirinden şikayetçi oluyor. Sınıfın temizliği, düzeni, panoların paylaşımı gibi konular şikayet konusu oluyor (G6).”

“İki farklı şubenin aynı sınıfı kullanması dezavantajdır. Sınıfın fiziki koşullarını her şube farklı kullanmak isteyebilir. Bu nedenle uygun değildir (G9).”

“Öğrencilerin sınıflarını müstakil kullanması sorumluluk bilincini olumlu yönde geliştiriyor (G10).”

“Çok problem yaşamaktadır. Bizzat kendim bu durumu yaşıyorum. Sınıf düzeni olmuyor. Sınıflar aşırı kirleniyor. Buna benzer birçok problemle karşı karşıya kalıyoruz (G14).”

“İkili eğitimde, sınıf paylaşımında öğretmenler arasında birçok sorun yaşanıyor. Sınıf temizliği, pano paylaşımı, duvarlara asılan etkinliklerin zarar görmesi gibi. Öğrencilerin yaşları farklı olduğu için bir devreye uygun olan masa, sıra, sandalye, yazı tahtasının yüksekliği diğer devre için yüksek veya alçak kalabiliyor. Bu yüzden ikili eğitimin sınıf kullanımında zorluk yaşattığını, sorunlara yol açtığını düşünüyorum (G20).”

“Aynı sınıfı aynı düzeydeki öğrenciler kullanıyorsa sabah 4/A, öğleden sonra 4/B gibi çok sorun olmayacaktır. Dersler aynı olduğu için etkinlikler de aynı oluyor. Hatta sınıf ortamına zenginlik katıyor. Ancak farklı düzeydeki sınıfların öğretmen ve öğrenciler için sorun oluşturacağını düşünüyorum. Öğretmenler istediği gibi etkinlik köşelerini oluşturamazlar (G21).”

“Bu şekilde sınıf kullanımının sıkıntılar ortaya çıkardığını düşünüyorum. Panoların paylaşımı, sınıf düzeni ve temizliği açısından sıkıntılar oluşuyor. Bir de farklı düzeyde sınıflar aynı sınıfı kullanıyorsa iyice düzen bozulur. Öğrenciler diğer sınıfın hazırlamış olduğu panolara zarar verebiliyor. Yapılan çalışmalar sınıf içinde sergilenirken yeterli yer kalmayabiliyor. Bir sınıf U düzeninde oturmak isterken diğer sınıf buna uygun değilse sürekli bir sınıf düzeni yapıp bozmak durumunda kalınıyor (G26).”

Araştırmanın dördüncü sorusu “İkili eğitimin öğretmen ya da öğrencinin sosyal ilişkileri üzerindeki etkisine yönelik görüşleriniz nelerdir? şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin yanıtları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. İkili Eğitimin Öğretmenin ve Öğrencilerin Sosyal İlişkileri Üzerindeki Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	n
Avantajları	Kalan yarım günün avantaja dönüştürülmesi sosyal ilişkileri artırır.	6
Dezavantajları	İletişim ve dinlenme için yeterli zamanın olmayışı sosyal ilişkileri olumsuz etkiler.	8
	Okullardaki sabah erken, öğleden sonra da geç saatler ilişkileri olumsuz etkiler.	3
	İkili eğitimde öğretmen-öğrenci birbirlerini yeteri kadar tanıyamaz.	2
Etkisiz	Zaman kaliteli kullanıldığı sürece ikili eğitim ya da tam gün eğitim fark etmez.	2

Tablo 4’e göre, öğretmenlerin 6’sı kalan yarım günün avantaja dönüştürülmesinin sosyal ilişkileri arttıracığı yönünde yani avantajlı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin 8’i iletişim ve dinlenme için yeterli zamanın olmayışı, 3’ü sabah erken ve öğleden sonra da geç saatlerde giriş- çıkışların olması, 2’si ikili eğitimde öğretmen ve öğrencinin birbirlerini yeterince tanıyamayacağı ve bu durumun sosyal ilişkileri olumsuz etkileyeceği yönündeki görüşleri sebebiyle ikili eğitimin dezavantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin 2’si zamanın kaliteli kullanıldığı sürece eğitimin ikili ya da tam gün olmasının sosyal ilişkiler üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkiye sahip olmayacağı şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Buna ilişkin öğretmen bazı görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmenler ve öğrenciler ikili eğitimde sosyal açıdan iletişim ve ilişkilerini geliştirmek için zaman bulamayabilir. Ancak okuldan sonra kalan yarım günlük sürelerde okul dışı faaliyetleri birlikte yaptıkları takdirde çok daha zengin bir öğrenme ortamı sağlamış olabilirler (G7).”

“Sosyal ilişkiler bence zayıflıyor. Hızlı bir ders maratonu devam ediyor. Öğretmen ve öğrenci iletişim için yeterli zaman bulamıyor (G9).”

“İkili eğitimde öğretmen-öğrenci yeteri kadar birbirlerini tanıyamazlar (G14).”

“Sabah erken kalktığımızda ilişkilerimiz uykusuzluk nedeniyle olumsuz etkileniyor. Kendimize tam gelemeden günün yarısı gidiyor. Öğlenci olduğunda ise durum daha kötü, birey öğlene kadar yatıyor. Öğleden sonra da okula gidiyor. Gün tamamen bitiyor. Bu da ilişkiler bakımından ciddi problemler doğuruyor (G19).”

“Sosyal ilişki geçirilen zamanla değil de, bu zamanın kalitesiyle ilgili. Kaliteli geçirilen zamanda tam gün, yarım gün hiç fark etmez (G21).”

“İkili eğitimde teneffüs süreleri çok kısa olduğu için öğrenciler yeterince oyun oynama ve arkadaşlarıyla kaynaşma fırsatı bulamazlar. Okul derslerin işlendiği yani öğretimin yapıldığı yer olarak kalır. Okulun eğitim yönü göz ardı edilir. Öğretmenler de okulda etkinlik paylaşım uygulamayacak süre kalmadığı için okula çok katkı sağlayamazlar. Sabah erken kalkmak bütün günü olumsuz etkileyebilir. Bu durum okul-öğretmen etkileşimini olumsuz etkiler. Öğretmenler arasında çok etkileşim olmadığı için okulun gelişmesi için de ortak çalışma yapılamaz (G22).”

“İkili eğitim sayesinde öğretmen ve öğrenci kendine daha çok vakit ayırırken sınıf içinde geçireceği süre azalacağından öğretmen ve öğrenci arasındaki bağın zayıflaması gündem olur. Öğretmenin öğrencisini daha yakından tanıyabilme imkânı azalacaktır. Ama bu dezavantaj gibi görünen durum, öğretmenin okul dışı etkinlikleri düzenlemesiyle avantaja dönüşebilir. Örneğin okul dışında sınıf günleri planlanabilir. Okul içerisinde öğrencisini tanıma fırsatı bulamayan öğretmen okul dışındaki etkinliklerle bu açığı kapatabilecektir (G26).”

“Normal eğitim ve ikili eğitimin sosyal ilişkiler açısından bir farklılık oluşturduğunu düşünmüyorum(G27).”

“İkili eğitim yapan okullarda öğretmen ve öğrencinin ders dışında çok fazla paylaşımı olmaz. Çünkü tam gün bir okulda, öğlen tatilinde öğretmeni ile voleybol oynayabilen bir öğrenci, ikili eğitim yapan bir okulda kişisel ihtiyaçlarını bile teneffüslerde zor yetiştirmektedir. Dolayısı ile öğretmen ve öğrencinin ders dışındaki geçirdiği zaman kısıtlıdır. Sosyal ilişkilerin gelişmesi ve pekişmesi açısından tam gün okulların daha verimli olduğunu düşünüyorum(G30).”

Araştırmanın beşinci sorusu “ikili eğitimin öğretmen ve öğrencilerin sosyal ilişkilerine yönelik görüşleri nelerdir? şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin yanıtları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. İkili Eğitimin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	n
Avantajları	Kalan yarım gün, öğrencilerin akademik eksikliklerini gidermesi ve kendini geliştirmesi için bir fırsattır.	8
	Zamanın tasarruflu kullanılması akademik başarıyı olumlu etkiler.	2
	Sınıf mevcudunun az oluşu akademik başarıyı olumlu etkiler.	2
Dezavantajları	Sabah erken kalkmak ve düzgün beslenememek başarıyı olumsuz etkiler.	10
	Dinlenme sürelerinin kısa oluşu akademik başarıyı olumsuz etkiler.	5
	Öğrenci gurubunun okula yorgun gelişi, verimli zamanı evde harcaması olumsuzdur.	4

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 8’i kalan yarım günün öğrencilerin akademik eksikliklerini gidermesi ve kendini geliştirmesi için bir fırsat olması, 2’si ikili eğitim sayesinde zamanın tasarruflu kullanılması, 2’si de sınıf mevcudunun az olması sebebiyle öğrencilerin akademik başarılarını olumlu etkileyeceği yönünde avantajlı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin 10’u öğrencilerin sabah erken kalkması ve düzgün beslenememesi, 5’i öğrencilerin dinlenme sürelerinin kısa oluşu, 4’ü de öğlenci gurubun okula yorgun gelişi ve en verimli zamanlarını evde harcaması nedeniyle ikili eğitimin öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkileyeceğine yönelik dezavantajlı yönlerini belirtmişlerdir. Buna ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Evde ya da etüt merkezinde eksikliğini tamamlama açısından olumlu olacağını düşünüyorum (G4).”

“Zamanı daha tasarruflu kullanmak öğrencilerin akademik başarılarını olumlu etkiler. Bu sebeple ikili eğitimde zamanı doğru kullanan öğrenci için avantaj olduğunu düşünüyorum (G9).”

“Sabah çok erken kalkmaları, uykularını alamamaları başarılarını olumsuz etkiliyor (G13).”

“Sabah erken saatlerde öğrenciler derse hazır olmadıkları kahvaltı yapmadıkları, geç geldikleri için akademik başarıları olumsuz etkileniyor (G15).”

“İkili eğitimin öğrencileri akademik yönden olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Çünkü öğrenciler ya sabahçı olup, uykulu uykulu derste uyuyorlar ya da öğlenci olup en verimli saatlerini evde geçirdikleri için öğleden sonra derse konsantre olamıyorlar. Teneffüsler çok kısa olduğu için dinlenmeden, ihtiyaçlarını gidermeden derse girmek zorunda kalıyorlar (G20).”

“Sabah okula erken gelen öğrenciler derse dikkatini toplamakta sorun yaşayabilirler. Özellikle son yıllarda kış saati uygulamasının olmayışı çocukların ilk derslerini uykulu geçirmesine neden oluyor. Teneffüs sürelerinin kısa olması yeterince dinlenmelerini engelliyor. Bu durumda da ders başarıları düşüyor. Ancak sınıf mevcudlarının az olması, öğretmen – öğrenci etkileşimini arttırdığı ve birebir öğretime fırsat verdiği için akademik başarıya olumlu bir katkı sağladığı söylenebilir (G21).”

İkili eğitimde öğrencilerin uykularını yeterince alamadığını düşünmüyorum. Öğrenci uykuya daha fazla zaman ayıramadığı için sağlıklı beslenme de gerçekleşmiyor. Bu da akademik başarıyı olumsuz etkiler (G24).”

“İkili eğitimde öğrencinin okul dışındaki zamanının tam gün öğretime göre daha fazla olması, başarıyı da beraberinde getirir. Çünkü öğrencinin dinlenmek için ve ders çalışmak için daha fazla vakti vardır. Öğrencinin dinlenme ihtiyacını gidermiş olması, evdeki ders tekrarları ve ödevlerini yapmaları açısından çok önemlidir. Bu durum öğrencinin akademik başarısını olumlu yönde etkilemektedir (G30).”

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma ve Sonuç

İkili eğitime yönelik öğretmenlerin görüşlerinin neler olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı bu araştırmada; öğretmenlere yöneltilen birinci soruda ikili eğitimin öğrenci açısından avantajları ve dezavantajlarının neler olduğu sorulmuştur. Yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü ikili eğitimin daha çok dezavantajlarına vurgu yaparken, az sayıdaki öğretmenin de ikili eğitimin avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle ilkökul öğretmenlerinin ikili eğitimle ilgili öğrenciler açısından daha çok olumsuz yargılar taşıdığı söylenebilir.

Araştırmada, görüşmeye katılan öğretmenlere ilk olarak İkili eğitimin öğrenci açısından avantajlı olup olmadığı sorulmuştur. Görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük bölümü sabahçı gurubun erken kalkmasından dolayı hem beslenmesinin yetersiz ve düzensiz oluşu, hem uykusunu yeteri kadar alamaması, hem de derse geç kalmaları bakımından dezavantajlı bir durum olarak nitelendirmektedirler. Ayrıca öğrenci gurubun en verimli saatleri evde geçirerek derse yorgun bir şekilde gelmesi, ardından da geç saatte eve gitmesi; yeterli dinlenme, eğlenme ve çalışma için vakit bulamaması gibi nedenlerden ötürü İkili eğitimin öğrenci gurup için de dezavantajlı bir durum olduğunu göstermektedir. Teneffüs sürelerinin kısa olmasından dolayı yeteri kadar dinlenememeleri öğrenci açısından olumsuz bir durum yaratmaktadır.

Öğretmenler aynı sınıfı iki gurubun kullanması, hatta sınıf kademeleri farklı ise aynı sınıfın kullanımı büyük sorunlar yaratmaktadır. Öğrenciler sıra düzeni vb. sınıf düzeniyle ilgili konularda sorunlar yaşamaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı da arda kalan yarım gün sayesinde öğrencilerin değişik aktiviteler yapabilecek zamana sahip olması ve ilgi ve yetenekleri doğrultusunda istedikleri faaliyetlere katılım için fırsat bulabilmeleri bakımından avantajlı yönleri hakkında görüşlerini belirtmiştir. Öğrenci sayısının tam gün eğitim yapan okullara göre daha az olması, sınıfların daha ferah ve bire bir eğitime daha çok imkan sağlaması nedeniyle diğer avantajlı yönü hakkında görüş bildirmişlerdir.

Alanyazına bakıldığında, ikili eğitimin öğretmen açısından avantaj ve dezavantajlarına ilişkin olarak öğretmenlerin büyük bölümü günün yarısının kendisine kalmasının bir avantaj olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler tam gün eğitimde halledemediği kişisel ve mesleki işler için zaman ikili eğitimin tercih edilebilir olduğu düşüncesindedir. Ekinci'nin (2012) yapmış olduğu çalışmada da öğretmenler ikili eğitimi kendilerine kalan zaman açısından değerlendirdiklerinde tercih edilebilecek yanları bulunduğuna değinmişlerdir.

Sabahçı gurubun erken kalkması, öğrenci gurubun da geç saatlerde eve gitmesi, öğrencilerde olduğu gibi öğretmenler için de dezavantajlı durum olarak belirtilmiştir. Doğan, Uğurlu ve Demir'in (2014) araştırmasında da ikili eğitim yapılan okullarda okula çok erken saatlerde gelmesi ve akşam geç saatlerde çıkılması öğrencilerde olduğu gibi öğretmenler açısından da olumsuzluklar yarattığına değinilmiştir.

Teneffüs sürelerinin kısa oluşu, öğretmenlerin yeteri kadar dinlenememesine sebep olmakta, derslere dinlenmiş bir şekilde girememelerine yol açmaktadır. Camuzcu (2007) ve Kaya (2013) araştırmalarında ikili eğitimden kaynaklı olarak teneffüs sürelerinin kısaltmasının öğretmenleri de öğrenciler kadar olumsuz etkilediğine değinilmiştir. Aynı sınıfın iki öğretmen tarafından paylaşılmasının öğretmenler açısından problem yarattığı belirtilmiştir. İkili eğitimde okuldaki vaktin, kısa bir zaman dilimi içerisinde sığdırılmasının öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimi azalttığı görülmüştür. Gök ve Gürol'da (2002) ikili eğitim sebebiyle öğrencilerin okulda çok az zaman geçirdiklerini bunun öğrenci gelişimi açısından sorunlara yol açtığını bildirmiştir.

İkili eğitimde ortak sınıf kullanımına ilişkin sorulan üçüncü soruya öğretmenlerin çok azı aynı sınıfı kullanmanın paylaşım ve sorumluluk bilincini geliştireceğini ve aynı düzey sınıflar için etkinlik açısından zenginlik katacağını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümünün verdiği cevaplara bakıldığında, müşterek derslik kullanımı ile ilgili öğretmenler sınıfın temiz bırakılmasıyla ilgili sorunların yaşandığına, sınıf düzeni ve etkinlikler için kullanılan panolarla ilgili problemlerin görüldüğüne ilişkin görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler genel anlamda ikili eğitim sonucunda ortaya çıkan ortak sınıf kullanımından

rahatsızdırlar. Bu bulgular, Dağlı ve Han'ın (2017) araştırmasındaki ikili eğitimin müşterek derslik kullanımı ile ilgili bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

İkili eğitimin sosyal ilişkilere olan etkisine (öğretmen - öğrenci açısından) yönelik sorulan dördüncü soruya ilişkin öğretmenlerin büyük kısmı iletişim ve dinlenme için yeterli zamanın olmamasından dolayı sosyal ilişkileri olumsuz etkilediğini belirtmiştir. İkili eğitimde öğretmen ve öğrencinin birbirlerini yeteri kadar tanıyamayacağını; sabah erken vakitten kaynaklı, öğleden sonra da yorgunluk ve saatin geç olmasından dolayı sosyal ilişkiler üzerinde olumsuz durum oluşturduğu yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu cevabı Korkmaz ve Sadık'ın (2011) araştırmasındaki ikili eğitim yapan okullarda öğretmenler hem iş arkadaşlarıyla hem de öğrencilerle daha kısıtlı zaman geçirir bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin bir kısmı ise kalan yarım gün eğer avantaja dönüştürülürse sosyal ilişkileri arttıracığı yönünde görüşlerini belirtmişler. Ayrıca zaman kaliteli kullanıldığı sürece ikili ya da tam gün eğitim olmasının fark yaratmayacağı yönünde görüş de ortaya konulmuştur. Öğretmenler zamanı iyi kullandığı müddetçe sosyal ilişkilerinde herhangi bir sorun yaşanmayacaklarını belirtse de Boyraz ve Kocabaş (2020) araştırmasında normal eğitim yapan okullarda çalışan öğretmenlerin, ikili eğitim yapan okullarda görev yapan öğretmenlere göre zamanı daha verimli kullandığı sonucuna ulaşmıştır.

İkili eğitimin öğrencilerin akademik başarılarına etkisine yönelik beşinci soruya öğretmenlerin çoğu bu eğitim şeklinin öğrenci akademik başarısını olumsuz etkilediği düşüncesine sahiptir. Sabah erken vakitte kalkıldığı için düzgün beslenemeyen çocuk okulda dinç ve başarılı olamayacağı için akademik başarısına olumsuz yansıtacaktır. Ayrıca dinlenme sürelerinin kısa oluşu da derslere dikkatini vermesi açısından akademik başarısını kötü yönde etkileyecektir. Öğlenci gurubun okula yorgun şekilde gelmesi, en verimli zamanını evde harcaması bakımından da akademik başarısını olumsuz yönde etkilediği hakkında öğretmenler görüşlerini belirtmişlerdir. Bu düşünceler genel anlamda Doğan, Uğurlu ve Demir (2014) ile Yurdabakan ve Tektaş'ın (2013) araştırma bulgularındaki ikili eğitimin öğrencilerin başarılarını olumsuz etkileyeceği görüşleriyle paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin görüşlerine göre öğrenciler açısından avantajlı olarak değerlendirilen noktalar ise kalan yarım günün öğrencinin eksikliklerini giderebilmesi ve kendini geliştirmesi için bir fırsat olduğu düşüncesidir. Aynı zamanda İkili eğitim sayesinde sınıf mevcudunun az oluşu da öğrenciye birebir eğitimde daha çok fırsat yaratacağı için akademik başarı açısından avantajlı görülmektedir. Sınıfların nüfusu ikili eğitim yapan okullarda daha az olması beklenirken Gök ve Gürol'un (2002) araştırmasında da belirtildiği üzere sınıflar beklenen aksine çok kalabalıkta olabilir. Bu sebeple kalabalık sınıflar, ikili eğitimin bir başka dezavantajı haline gelebilir. Kalabalık sınıflar eğitim öğretimi faaliyetini yürütülmesi ve sınıf yönetimini zorlaştırabilir. Yılmaz ve Altınkurt (2011) araştırmasında ikili eğitim yapan okullarda sınıfların kalabalık olmasına ve bunun eğitim açısından bir başka önemli problem yarattığına değinmiştir. Bu anlamda bulgular ilgili araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Tüm bu veriler genel olarak ele alındığında, öğretmenler ikili eğitimin yorucu olduğunu, kaliteyi düşürdüğünü, öğrenci açısından avantajlı durumlarından ziyade dezavantajlarının bulunduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler ikili eğitimin genel anlamda eğitim sistemi açısından sorun teşkil ettiğini düşünmektedirler. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ikili eğitimin tamamen sona erdirilmesi için tüm eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Ayrıca ikili eğitimin avantajlı olduğu yönler doğrultusunda tam gün eğitimde de iyileştirmeler yapılarak daha sistemli ve kaliteli bir işleyişe sahip eğitim- öğretim sistemi oluşturulabilir.

Öneriler

Bu bölümde yapılan araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir. Yapılan araştırma kapsamında elde edilen bulgular sonucunda aşağıdaki öneriler yapılabilir:

- ✓ Aynı sınıfın kullanımından doğan problemler giderilmelidir. Sınıf düzeni ve panolar ile ilgili sabahçı ve öğlenci gurubun öğretmenleri arasında fikir alışverişi sağlanmalıdır. Aynı kademedeki sınıfların aynı dersliği kullanması yoluna gidilerek sorunlar bir nebze de olsa azaltılabilir.
- ✓ İkili eğitimin öğretmen ve öğrenci arasındaki sosyal ilişki konusunda zayıf olduğu görülmüştür. Bu sorunu gidermek için arda kalan yarım günlük boş vakit değerlendirilerek öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkiyi arttıracak sosyal etkinlikler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

1. Akbaşı, S. ve Üredi, L. (2014). Views of teachers on the 4+4+4 structure in the Turkish education system. Journal of Teacher Education and Educators, 3(1), 109-142.

2. Aktay, S., Işık, E. ve Gençsoy, E. (2019, 24-27 Nisan). Tam gün öğretim mi ikili öğretim mi?. 3. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS 2019), Muğla, Türkiye.
3. Akyüz, Y. (2006). Türk eğitim tarihi. Pegem A Yayıncılık. Ankara
4. Aslan, K. (2001). Eğitimin Toplumsal Temelleri, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(5), 16-30.
5. Başaran, İ.E. (1984). Temel eğitim ve yönetimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
6. Boyraz, M. ve Kocabaş, İ. (2020). İlkokul öğretmenlerinin zaman yönetimi becerilerinin belirlenmesi. Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1), 42-57.
7. Bilim C. Y. (2002). Türkiye’de çağdaş eğitim tarihi. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları Edebiyat Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
8. Camuzcu, S. (2007). Normal (tam gün) ve ikili (yarım gün) öğretim yapan ilköğretim okullarında birinci kademe öğrencilerinin okul başarılarının karşılaştırılması (Gaziantep ili örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gaziantep.
9. Dağlı, A. ve Han, B. (2017). Öğretmen görüşlerine göre Diyarbakır ili eğitim sorunları ve çözüm önerileri. Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (12), 108 – 124.
10. Duman, T. (1991). Türkiye’de ortaöğretimde öğretmen yetiştirme-tarihi gelişimi. İstanbul: MEB Basımevi.
11. Doğan, S., Demir, S. B. ve Pınar, M. A. (2014). 4+ 4+ 4 kesintili zorunlu eğitim sisteminin sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. İlköğretim Online, 13(2), 503-517.
12. Doğan, S., Uğurlu, C. T. ve Demir, A. (2014). 4+ 4+ 4 eğitim sisteminin okul paydaşlarına olumlu ve olumsuz etkilerinin yönetici görüşlerine göre incelenmesi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 13(1), 115-138.
13. Ekinci, A. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenlerin mesleki sorunlarına empatik yaklaşımlarının ikili karşılaştırmalar metodu ile incelenmesi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 11(3), 759-776.
14. Erdoğan İ. (2002). Yeni bir bin yıla doğru Türk eğitim sistemi sorunlar ve çözümler. Ankara: Sistem Yayıncılık.
15. Ergün, M. (1996). II. Meşrutiyet devrinde eğitim hareketleri (1908-1914). Ankara: Ocak Yayınları.
16. Gök, H. ve Gürol, M. (2002). Zaman ve ergonomik açıdan ilköğretim okul binalarının kullanım durumu (Elazığ ili örneği). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2), 263-273.
17. Gullo, D. F. (2000). The long term educational effects of half-day vs full-day kindergarten. Early Child Development and Care, 160(1), 17-24.
18. Gülcan, M. G., Türkeli, Y., Parabakan, F., Şölen, A. ve Albayrak, F. (2003). Türkiye’de ilköğretim: Dünü, bugünü, yarını. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
19. Güven, İ.(2010). Türk eğitim tarihi, Naturel Yayınları, Ankara.
20. Güven, İ. (2012). Eğitimde 4+ 4+ 4 ve fatih projesi yasa tasarısı = reform mu?. İlköğretim online, 11(3), 1-22.
21. Herry, Y., Maltais, C. ve Thompson, K. (2007). Effects of a full-day preschool program on 4-year-old children. Early Childhood Research & Practice, 9(2), 1-20.
22. Karweit, N. (1992). The kindergarten experience. Educational Leadership, 49(6), 82-86.
23. Kaya, K. (2013, 24-25 Haziran). Okul idarecilerinin gözüyle seçmeli ders uygulaması. Kesintili On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu, Van, Türkiye.
24. Kocaoluk, S. (1991). İlköğretim temel mevzuat. İstanbul: Kocaoluk.
25. Korkmaz, G. ve Sadık, F. (2011). The analysis of perception levels of primary school teachers with regard to quality of school life. İlköğretim Online (elektronik), 10(1), 285-301.
26. Koçberber, G., ve Kazancı, L. B. (2010). İlköğretim olanaklarındaki farklılıkların incelenmesinde yeni bir yaklaşım. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (38), 165-176.
27. Koçer, H. A. (1992). Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773–1923). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

28. Lee, V. E., Burkam, D. T., Ready, D. D., Honigman, J., & Meisels, S. J. (2006). Full-day versus half-day kindergarten: In which program do children learn more?. *American Journal of Education*, 112 (2), 163-208.
29. MEB (1961). 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.222.pdf>
30. MEB (1973). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
31. MEB (2019). 2019–2023 Stratejik Plan. Milli Eğitim Bakanlığı. Ankara. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/31105532_Milli_EYitim_BakanlYYY_2019-2023_Stratejik_PlanY__31.12.pdf
32. MEB (2017). Tam gün eğitim için 45 bin derslik yatırımı. <http://www.meb.gov.tr/tam-yatirimi/haber/15189/tr> 14.12.2017
33. MEB (2021). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/’21. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_organ_egitim_2020_2021.pdf
34. Özdemir Y. (1999). Sekiz yıllık ilköğretimde karşılaşılan sorunlar (Ankara ili Mamak örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması Ana Bilim Dalı, Ankara.
35. Resmi Gazete (1997). 4306 Sayılı Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4306.pdf>
36. Taymaz, H. (2003). Okul yönetimi. Ankara: Pegem A.
37. Tekeli, İ. ve İlkin, S. (1999). Osmanlı İmparatorluğu’nda eğitim ve bilgi üretim sistemi oluşumu ve dönüşümü. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
38. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara. Seçkin Yayıncılık.
39. Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 942-973.
40. Yurdabakan, İ. ve Tektaş, M. (2013). Taşımali ilköğretim öğrencilerinin taşımali eğitime ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(3), 511-528.
41. Yücel, C., Boyacı, A., Demirhan, G. ve Karataş, E. (2013). Milli eğitim örgüt sisteminde ‘kayıt alanı’ (hinterland) uygulamasının yönetsel işlevselliğinin değerlendirilmesi ve ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye açılarından doğurduğu problemlerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(1), 135-151.